

Beretning generalforsamling 2025

Foranlediget af bl.a. sidste års debat af "skuret" Jomfruvejen/Smedegade 23 nedlagde kommunen i december 2023 et forbud efter planloven § 14 for at udarbejde et plantillæg omhandlende sekundære bygninger. Et påbud er en tidsbegrænset mulighed kommunen har til at forhindre etablering af forhold på en matrikel, som den nugældende lokalplan ellers tillader, indtil en ny lokalplan er vedtaget. På den baggrund har vi i bestyrelsen i indeværende år arbejdet med problematikken omkring sekundært byggeri og gennem 9-9B udvalget bidraget til processen. Bestyrelsen var i forsommeren på en byvandring med fokus på sekundært byggeri og havde en god debat herom. Der er ingen tvivl om, at haverne ud til Jomfruvejen, Molestien og Pilebækken er mere eksponeret for offentligheden end resten af byens haver. Dertil kommer at mange af matriklerne, specielt langs Jomfruvejen og Molestiens østligste del, ikke er særligt store. Derfor vil også selv mindre forandringer opleves mere synlige og påvirke miljøet. Mange af byens oprindelige baghuse er i tidens løb blevet til en del af boligarealet med det resultat, at der så nogle steder nu mangler bygninger til affaldsspande, havemøbler, cykler mm. For at beskytte byens grønne rum ønsker vi ikke at byen fortættes yderligere, da byen allerede må betragtes som så godt som fuldt udbygget. De grønne rum er i forvejen under pres, hvor den traditionelle pryds- og nyttehave med dens planter og træer flere steder er erstattet med en for byen fremmedartet flise- og stenbelægning. Derfor skal vi heller ikke til at fylde yderligere op med mange forskellige sekundære bygninger. Som en konsekvens heraf, har vi i bestyrelsen overvejet om det ville være ønskværdigt med et fuldstændigt stop for yderligere sekundært byggeri på grundene langs Jomfruvejen og Molestien, hvor vi ønsker at bevare det fine kig langs haverne. Men det ville være en meget restriktiv beslutning. Vi vil vel alle gerne have affaldsspandene af vejen. De pynter ikke at have stående frit fremme. Som en afvejning af hvad byens bevaringsværdige bygningskultur, kan tåle at vor tid tilføjer af nyt, også når det gælder sekundært byggeri, er der i lokalplanstillægget sat en grænse for hvor mange sekundære bygninger der må være på de enkelte matrikler. Med hensyn til selve byggeriets placering, størrelse, udformning mm. gælder det om at få så mange scenarier med, selvom det er en udfordring at forudsige alle tænkelige situationer, der kan opstå i forbindelse med sekundært byggeri. Derfor vil man også se, at detaljeringsgraden i lokalplanstillægget er skærpet i forhold til tidligere planer ud fra en erkendelse af, jo mere detaljeret en lokalplan er jo stærkere er den. Den 27. november blev plantillægget så godkendt af kommunalbestyrelsen og sendt i høring. Jeg håber at mange af byens borgere vil give deres besyv med i høringsperioden, så resultatet bliver en stærk plan de fleste kan se sig selv i.

Jeg faldt for nylig over et referat fra Landsforeningen for bygnings- og landskabskulturs årsmøde i Kerteminde i 1981. Her udtalte Ærøskøbing Byhistoriske Forenings første formand Tove Kjærboe bl.a. følgende: "Isolering. Nu tales der om isolering tidlig og silde. Man kan næsten ikke åbne en avis (jo, vi har aviser på Ærø) eller et af de gratis blade som husejere får, uden at der er en masse måder og en masse materialer til isolering. Jeg er hverken ingeniør eller arkitekt, men jeg er bange for den voldsomme isolering, hvor husene bliver så tætte, at de dampe alt levende udskiller, mennesker, dyr og potteplanter, ikke kan slippe ud. Jeg kan ikke tænke mig andet end tapet, maling, træværk og murværk tager skade af al den fugt – og menneske også. Nu har vi jo så fået termoruder med sprosser, så de glider lettere ned – men de ser helt forkerte ud i gamle huse, fordi de mangler kitkanterne".

Ja, det var så Tove Kjærboes refleksion over den isoleringsbølge, der rullede ind over landet forårsaget af energikrisen i 1973. Også dengang gik det hårdt ud over bygningskulturen. Masser af fine gamle bevaringsværdige vinduer måtte lade livet til fordel for nye termovinduer af tvivlsom kvalitet, både æstetisk, materialemæssigt og funktionelt. Her i Ærøskøbing medførte det, at ca. en femtedel af byens vinduer blev udskiftet inden man blev klogere. Nu ser historien desværre ud til at gentage sig. 1973 var en

energikrise, men i dag handler det primært om en klimakrise. EU har på baggrund af Paris aftalen om klimaforandringer vedtaget et bygningsdirektiv med nye strenge isoleringskrav, der skal gøre hele Europas bygningsmasse energi neutral i 2050. Heldigvis er fredede og bevaringsværdige bygninger blevet undtaget bl.a. takket være en målrettet dansk indsats, selvom vi stadig afventer hvordan direktivet vil blive implementeret i dansk lovgivning. På Ærø betyder det, at alle fredede huse og de bygninger der er omfattet af en bevarende lokalplan (Den bevarende lokalplan 9-9B Ærøskøbing Bymidte) er undtaget. Men der er masser af bevaringsværdige bygninger på Ærø som ikke officielt er registreret som sådant, ved enten at være optaget som bevaringsværdig i kommuneplanen eller beskyttet af lokalplan eller byplanvedtægt, på trods af at planlovens § 11a foreskriver, at en kommuneplan skal indeholde retningslinjer for sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier. De huse risikerer i praksis fra 2030 at skulle tvinges til en udvendig isolering, for at kunne opnå en bestemt isoleringsklasse, hvad den bevaringsværdige bygningskulturarv slet ikke kan tåle. Jeg vil opfordre Ærø kommune til at iværksætte en registrering, så øens bevaringsværdige bygninger kan blive undtaget. Det vil ikke betyde nogen målbar forskel for vores samlede co2 - udledning, at de fritages for kravet om en ødelæggende udvendig isolering som, både ud fra en kulturhistorisk og æstetisk betragtning, er helt uacceptabelt.

I efterårsferien var foreningen arrangør af en byvandring med fokus på bevaring og bæredygtighed. Der var flot tilslutning, vejret var også med os. I disse klimakrisetider er det også vigtigt for os, ud over det æstetiske og historiske aspekt ved bevaring af byen, at formidle budskabet om at Ærøskøbing gamle by er en værdig repræsentant for bæredygtigt byggeri. Byen skaber identitet og stolthed og den leverer svar på en af tidens sværeste udfordringer - bæredygtighed og skal derfor ikke kun ses som nostalgisk tilbageskuende. Bygningerne er opført med traditionelle bygningsmaterialer, der har lang holdbarhed og førindustrielle byggeteknikker der gør, at stort set alle materialer kan skilles ad og genbruges på ny. Det er meget klimavenligt. Nybyggeri udleder næsten fire gange så meget co2 i forhold til at restaurere.

Indenfor de sidste knap 40 år er der opført 54 lejeboliger i Kildehaven og Tværstykkerne, alle på under 100 m2, husstørrelser Ærøskøbing gamle bydel rummer så mange af. Teoretisk set kunne en stor del af disse lejemål lige så godt have ligget inde i byen ved at der var blevet investeret i den eksisterende boligmasse frem for at bygge nyt. Hvis vi vil opnå et mere bæredygtigt samfund, er fremtiden ikke at bygge nyt men bruge de allerede eksisterende bygninger ved transformation eller genbrug. Det er Gilleballehus projektet et godt eksempel på. Derfor handler det om, som vi gør i Ærøskøbing, at bevare så meget som muligt i stedet for at rive ned og bygge nyt. Bevaring og bæredygtighed handler oftest ikke om store investeringer men om systematisk vedligehold, der sikrer bygningen og bevarer dens værdi fremadrettet. Dertil kommer at byens arkitektur rummer en vis fleksibilitet og tilpasningsevne, så den stille over tid kan udvikle sig sammen med de mennesker der bor i den. Så derfor kan alle lære af Ærøskøbing hvordan bygningskulturarven kan spille en aktiv rolle i en mere bæredygtig udvikling.

På sidste års generalforsamling var der et ønske om mere orientering til baglandet. Bestyrelsen har vendt problemstillingen. En af overvejelserne var at lægge bestyrelsesreferaterne ud på vores hjemmeside. Men referaterne er bestyrelsens interne arbejdsblad og rummer ofte indhold der ikke egner sig til offentliggørelse. Så bestyrelsen er for nuværende ikke kommet en løsning nærmere.

Der blev også rejst kritik af, at bestyrelsen var gået ind i helårsbeboelsessagen som værende udenfor foreningens formålsparagraf. Men foreningens arrangement i hvordan byens huse anvendes strækker sig helt tilbage fra Tove Kjærboes tid (foreningens første formand) og var også dengang på Landsforeningen for Bygning - og Landskabskulturs dagsorden. Men kritikken har været medvirkende til, at bestyrelsen så småt har taget hul på en snak om foreningens arbejde, herunder overvejelser om en revidering af formålsparagraffen så den bliver mere i overensstemmelse med Landsforeningen for Bygning - og

Landskabskultur, som vi er en del af (vores forenings formålsparagraf er fra tiden før Landsforeningen blev dannet). Det vil gøre, at vi lokalt har en bedre mulighed for at understøtte det af landsforeningens arbejde, der er relevant for os og dermed medvirke til, at vi bevæger os i samme retning. Emner som landsforeningen har arbejdet med og som vi, iht. vores formålsparagraf, hvis vi tager den helt bogstaveligt, ikke kan forholde os til, er anvendelse af bygninger, funktionstømning af bymidten (konvertering af butiksareal til boligareal), bæredygtighed, det offentlige rum, trafik og parkeringsforhold.

Som et led i synliggørelse af foreningen har bestyrelsen arbejdet på en ny udgave af vores velkomstfolder, men er ikke helt i mål endnu. Folderen er tiltænkt kommunens "Bosætningskuffert" og kan også bruges til at skabe kontakt med nye husejere indenfor lokalplan 9-9B's område. Sidste år fik vi i foråret vores hjemmeside op at køre og det er meningen at den fortsat skal udvikles. Så har bestyrelsen udarbejdet en forretningsorden, som vil blive revideret og tiltrådt på ny efter hver generalforsamling, når bestyrelsen har konstitueret sig.

Af udadrettede aktiviteter der møder medlemmerne, har vi d. 29. marts et arrangement med Linolie og Pigment ved Thor Grabow. Desuden påtænker vi igen en byvandring til efteråret samt endnu et arrangement i vinterhalvåret.

Ud over plantillægget vedr. sekundære bygninger, har vi i den forgangne periode som vanligt arbejdet med 9-9B udvalgssager. Som I ved går vi ind i et kommunalt valgår. Det vil vi benytte til at slå et slag for den længe lovede revidering af lokalplan 9-9B samt realisering af de krav til forbedret adkomst til det fredede område syd for byen, som var en del af fredningsaftalen.

Forvaltningen vil holde et møde med restaurations- og handelstans foreningen om overholdelse af vores by standard, hvilket vi hilser velkomment.

Til slut vil jeg gerne benytte lejligheden til at sige tak til alle vores samarbejdspartnere og vores medlemmer for jeres støtte og opbakning.

Ærøskøbing d. 15/3 - 2025

Birger Kristensen

Formand